

18 Μαρτίου 2020

Ο φόβος δια μέσου των αιώνων

Επιστήμες / Ιατρική - Βιολογία

Σταύρος Μπαλογιάννης, Ομότιμος Καθηγητής Ιατρικής ΑΠΘ

Ο φόβος, εκ των πλέον αρχαίων ψυχολογικών φαινομένων, προβάλλεται διά μέσου των αιώνων ως το πλέον καταδεικνυστικό αρνητικό συναίσθημα, του οποίου η παρουσία σκιαγραφείται εις όλα τα ιστορικά κείμενα υπό πολλές επί μέρους μορφές και κυρίως ως διάχυτος υπαρξιακή απειλή.

Όντως, το γενεσιουργόν αίτιον του φόβου είναι το αίσθημα της υπαρξιακής ανασφαλείας και απειλής. Αι τραγικά φοβικά εικόνες των φυσικών καταστροφών και του θανάτου ενεχαράχθησαν εις την μνήμην του ανθρώπου, από των πρώτων ήδη ετών της αβεβαίας ζωής του.

Από Victor Bezrukov - Port-42, CC BY 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=10465998>

Η συνειδητοποίηση, ότι καθ' ημέραν οδεύει προς τον φυσικόν θάνατον, χωρίς να γνωρίζει πότε τελικώς θα επέλθη, αποτελεί συγκλονιστικήν αίσθησιν, πλήρη οδύνης, έχουσα τεραστίας ψυχολογικάς διαστάσεις. Ο φόβος του θανάτου ήρχισεν να εμφωλεύη και να εγχαράσσεται εις την σκέψιν από της παιδικής ήδη ηλικίας. Είναι σημαντικόν το γεγονός, ότι εκάστη φοβική εμπειρία επαυξάνει το αίσθημα του φόβου, εις σημείον ώστε ο φόβος να γεννά μείζονα φόβον και να ενισχύη το αίσθημα της ευρυτέρας ανασφαλείας.

Η διαπαιδαγώγησις του νέου ανθρώπου εντός του πλαισίου του φόβου και της κοινωνικής ανασφαλείας συνθέτει την τραγική συγχορδία του άγχους και της καταθλίψεως η οποία διαρκώς ηχεί εις την ψυχήν του ανθρώπου. Υπήρξαν εποχαί, ως καταφαίνεται εις την λογοτεχνίαν των λαών, κατά τας οποίας ο φόβος κατέστη αληθής δυνάστης της ανθρωπίνης ζωής και προεκάλει πλήρη λειτουργικήν αδρανοποίησιν. Εις την πορείαν της ανθρωπίνης ιστορίας, ο φόβος και η απειλή κατέστησαν πολλάκις μέσα επιβολής και εξουσίας, οδηγούντα εις την υποταγήν και υποδούλωσιν ατόμων και κοινωνιών. Ο καλλιεργούμενος φόβος κατέστη κανών και αρμοστής της καθημερινής ζωής των ανθρώπων, διεισδύων εις τας ψυχάς και την σκέψιν, καθορίζων τόσον την προσωπικήν συμπεριφοράν όσον τας πολιτικάς και τας ευρείας κοινωνικάς μορφάς συμπεριφοράς. Η αναγκαστική και επιβαλλομένη υποταγή συνεπάγετο πάντοτε την τραγωδίαν της συναισθηματικής και ψυχολογικής συνθλίψεως των ατόμων και της αποσβέσεως όλων των θετικών προσδοκιών.

Εις το φάσμα του φυσικού φόβου, εξελισσομένης της ανθρωπίνης κοινωνίας επιπροσετέθη ο φόβος και η απειλή της ηθικής καταπίεσεως και της κοινωνικής εξουθενώσεως.

Εις την σύγχρονον λαβυρινθώδη δυτικήν κοινωνίαν ο φόβος καλλιεργείται εν εκτάσει από τα μέσα μαζικής ενημερώσεως, του τύπου, της λογοτεχνίας, των εικαστικών τεχνών και της μουσικής, με αποτέλεσμα ο ακαθόριστος, διάχυτος φόβος και τα συνοδά προς αυτόν συναισθήματα να κορυφώνωνται διηλεκώς. Σήμερον ο πρυτανεύων φόβος λαμβάνει την μορφήν των πυρηνικών όπλων, της τρομοκρατίας, της πενίας, της οικονομικής και κοινωνικής απαθλιώσεως, των επιδημικών ή πανδημικών ιώσεως και κυρίως του φόβου της εκμηδενίσεως της ανθρωπίνης αξιοπρεπείας.

Διά τον πνευματικόν άνθρωπον, τον αγωνιζόμενον διά την εσωτερικήν αναγέννησιν και ειρήνην, υφίσταται μόνον ο φόβος της παλινδρομήσεως εις τον χοϊκόν άνθρωπον και της στερήσεως των υπερόχων μοναδικών εμπειριών της πνευματικής αναβάσεως. Η αναζήτησις προτύπων, τα όποια θα ηδύνατο να χρησιμεύσουν ως οδηγοί εις την ανεύρεσιν των γνησίων, αναλλοιώτων αξιών και να συμβάλλουν εις την έξοδον εκ του ζοφερού χώρου του φόβου και της θλίψεως, αποτελεί σήμερον εναγώνιον διεργασίαν, ιδίως διά τον νέον άνθρωπον.

Διά της πίστεως και της συνειδητής πνευματικής ζωής, ο άνθρωπος εισέρχεται εις την χαρισματικήν ατμόσφαιραν της παρουσίας του θείου εις την ζωήν και την σκέψιν του και διά της ελπίδος της αιωνιότητος, υπό το κράτος της γνησίας και ανυποκρίτου αγάπης αίρεται η αγωνία του πόνου, η ανασφάλεια, η αβεβαιότης, η

αίσθησις της απειλής, η θλίψις και ο φόβος του θανάτου.

(Απόσπασμα από το άρθρον: «Ο ΦΟΒΟΣ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ» ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ 50, 89-99, 2013)

<http://bit.ly/2IVRUFC>